

NACIONALNI CENTAR ZA VANJSKO
VREDNOVANJE OBRAZOVANJA

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

FILOZOFIJA

Ispitna knjižica 2

FIL IK-2 D-S021

FIL.21.HR.R.K2.12

12121

12

Filozofija

Prazna stranica

FIL IK-2 D-S021

99

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne pišite esej dok to ne odobri dežurni nastavnik.

Nalijepite identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale koje ste dobili u sigurnosnoj vrećici.

Ispit traje **150** minuta bez stanke.

U ovome dijelu ispita napišite esej slijedeći priložene upute i smjernice za pisanje eseja.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Esej obvezatno napišite na list za čistopis.

Upotrebljavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Pišite čitko. Esej će se bodovati s nula (0) bodova ako je nečitko napisan.

Ako pogriješite u pisanju, pogreške stavite u zagrade, precrtajte ih i stavite skraćeni potpis.

Želimo Vam puno uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 12 stranica, od toga 2 prazne.

FIL IK-2 D-S021

99

Filozofija

Esej

Zadatak esejskoga tipa

Pozorno pročitajte navedene tekstove. Na temelju njihove usporedbe, prema ponuđenim smjernicama, oblikujte esej s jasnom strukturom: uvodnim dijelom (postavljanjem teze ili hipoteze), središnjim dijelom (analizom i argumentacijom) i zaključkom (sintezom).

Prvi tekst

Jedno od najstarijih spornih pitanja koje uzbuđuje ljudski rod jest u tom kako se sloboda i slučajnost mogu pomiriti s redom uzroka i promisli.

(...) Točnijim razmatranjem tih stvari došli smo do unutarnje razlike između nužnih i slučajnih istina.

(...) Odjednom sam opazio da je svakoj istinskoj, potvrdnoj, općoj i pojedinačnoj, nužnoj ili slučajnoj rečenici zajedničko da je njezin predikat bitno svojstven subjektu ili da je pojam predikata na bilo koji način sadržan u pojmu subjekta; i da onaj, koji sve spoznaje apriori, baš u tome nalazi princip nepogrešivosti u svima vrstama istine.

(...) Nužni je stav naime onaj čija suprotnost uključuje proturječje, a ovamo spadaju svi identični stavovi ili oni koji se u identične mogu razriješiti. Te su vrste one istine koje se označuju kao metafizičke ili geometrijske nužnosti.

(...) Međutim, kod slučajnih istina predikat je doduše sadržan u subjektu, ali se unatoč tome nikad ne može *dokazati* da mu pripada, tako da se ovdje sud nikad ne može svesti na neku jednadžbu ili identitet, štoviše, razrješavanje takva suda ide u beskonačnost.

(...) Ako kao temelj prihvatimo općenito priznati pojam nužnosti, da se, naime, ono naziva u pravom smislu nužnim čija oprečnost sadržava u sebi proturječje, onda iz biti dokaza i iz analize bez daljega razglabanja proizlazi da mogu postojati istine, štoviše, da moraju postojati, koje se nikakvom analizom ne daju svesti na identične istine ili na princip proturječnosti, nego je njima, naprotiv, kao potpora potreban beskonačan niz razloga.

(...) *Ništa se ne zbiva bez dovoljna razloga.*

(...) taj se dovoljni razlog ne bi mogao naći *u nizu ili slijedu slučajnih stvari,*

(...) Dovoljan razlog, kojem nije potreban nijedan drugi razlog, mora dakle biti izvan toga niza slučajnih stvari i mora se nalaziti u nekoj supstanciji koja je uzrok toga niza i koja je neko nužno biće koje u sebi samoj nosi razlog svoga postojanja; jer inače ne bismo imali nikakvog dovoljnog razloga pri kojem bismo se mogli zaustaviti. A taj posljednji razlog stvari nazivamo: *Bog.*

Gottfried Wilhelm Leibniz, *Izabrani filozofski spisi*

FIL IK-2 D-S021

01

Filozofija

Esej

Drugi tekst

Svi predmeti ljudskog uma ili istraživanja mogu se prirodno podijeliti u dvije vrste, naime u *odnose ideja* i u *činjenice*. Prvoj vrsti pripadaju znanosti geometrija, algebra i aritmetika i ukratko svaka tvrdnja koja je intuitivno ili demonstrativno izvjesna.

(...) Činjenice, koje predstavljaju drugu vrstu predmeta ljudskog uma, ne mogu se ustanoviti na isti način, niti je očiglednost njihove istinitosti, koliko god bila jaka, jednake prirode kao ona ranije.

(...) Sve što *jest* može *ne biti*. Negacija nijedne činjenice ne uključuje proturječnost.

(...) Egzistencija bilo kojeg bića može se zato dokazati jedino argumentima koji polaze od njegova uzroka ili njegove posljedice, a ti se argumenti temelje isključivo na iskustvu.

(...) Ako vas pitam zašto vjerujete u neku određenu činjenicu koju iznosite, morate mi reći neki razlog; a taj će razlog biti neka druga s njom povezana činjenica. No kako se na taj način ne može nastaviti *in infinitum*, morate konačno završiti s nekom činjenicom (...) ili morate priznati da je vaše vjerovanje potpuno bez temelja.

U prirodi nalazite neke pojave. Tražite njihov uzrok ili začetnika. Mislite da ste ga našli. Kasnije se toliko zaljubite u to stvorenje svoje mašte da vam se čini nemoguće da ono nije proizvelo nešto veće i savršenije nego što je sadašnja slika svijeta, koji je tako pun zla i nereda. Zaboravljate da je ta uzvišena inteligencija i dobrohotnost potpuno tvorevina mašte ili bar da nema nikakvog temelja u umu, i da nemate nikakvog razloga da joj pripisete neka svojstva osim onih koja vidite da ih je već pokazala i očitovala u svojim djelima.

David Hume, *Istraživanje o ljudskom razumu*

FIL IK-2 D-S021

01

Filozofija

Esej

Tema eseja: **Nužne i slučajne istine**

Smjernice za pisanje

U eseju odredite pojmove: „nužno”, „slučajno”, „kauzalno”, „Bog”, „načelo dostatnoga razloga” i „logička nužnost”.

1. Objasnite značaj nužnih stavova prema Leibnizu i Humeu.
2. Objasnite mogućnosti primjene Leibnizova načela dostatnoga razloga.
3. Objasnite intuitivno ili demonstrativno dokazivanje prema Humeu.
4. Objasnite postupak dokazivanja činjeničnih stavova prema Humeu i postupak dokazivanja slučajnih istina prema Leibnizu.
5. Objasnite po čemu se Leibnizovo poimanje Boga razlikuje od Humeova poimanja „uzvišene inteligencije”.

Argumentaciju u eseju potkrijepite primjerima:

1. filozofskoga učenja koje prihvaća postojanje slučajnosti i time opovrgava determinizam i fatalizam
2. spoznajnoga skepticizma.

FIL IK-2 D-S021

01

Filozofija

List za čistopis

Ovim se prostorom koristi ocjenjivač.
Molimo Vas nemojte u njega ništa upisivati.

FIL IK-2 D-S021

03

Filozofija

List za čistopis

Ovim se prostorom
koristi ocjenjivač.
Molimo Vas nemojte
u njega ništa upisivati.

FIL IK-2 D-S021

03

Filozofija

Prazna stranica

FIL IK-2 D-S021

99

